

Schulnachrichten

für

den Zeitraum vom 13. Oktober 1853 bis zum 29. September 1854.

WIADOMOŚCI SZKÓLNE

od

13. Października 1853 do 29. Września 1854.

I. Lehrverfassung.

Ein nicht unbedeutender Theil der Unterrichts-Gegenstände war nach Ostern in andern Händen als vor Ostern; die folgenden Angaben enthalten daher zwar die ganzen Leistungen in denselben, aber der Kürze wegen nur die Namen derjenigen Lehrer, denen sie nach Ostern anvertraut waren.

PRIMA. Ordin. Professor *Wannowski*. Die beiden Kurse dieser Klasse hatten gemeinschaftlichen Unterricht mit Ausnahme von 8 Stunden, in denen sie getrennt waren und zwar in 2 lateinischen, 2 deutschen und 2 polnischen Stilstunden, so wie in 1 französischen und 1 mathematischen Stunde. **A. Sprachen:** Latein: 8 St. Cic. orat. phil. II. und Tacit. hist. lib. I. 4 St. *Wannowski*. Freie Aufsätze; Exerc. Extemp. 2 St. in IA. *Wannowski*; in IB. Dr. *Steiner*. Horat. carm. II und III mit Auslassung einiger Oden, epist. I, 1—9. und Metrik. 2 St. *Wannowski*. Griechisch: 6 St. Plut. Brutus, Plat. Crito, 3 St. *Wannowski*; Iliad. III, IV, V, IX v. 163 bis Ende; Soph. Aj. v. 596 bis Ende ed. Schneidewin; 2 St. gr. Stil und Gramm. 1 St. Dr. *Steiner*. Deutsch: 3 St. Geschichte d. deutsch. Nat.-Liter. v. d. ältesten Zeit bis auf Herder nebst Proben. Lect. in IA: Wallenstein und Macbeth v. Schiller; in IB. Jungfrau von Orleans und Don Carlos v. Schiller; Aufsätze, Extemp., freie Vorträge. *Czarnecki*. Polnisch: 3 St. Liter.-Gesch. 1 St. freie Vorträge und Ausarb. 1 St. Lect. von Proben aus den bedeutendsten Schriftstellern des goldenen Zeitalters. Dr. *Rymarkiewicz*. Französisch: 2 St. L'Avare von Molière. Gramm., Exerc. und Extemp. Dr. *Rymarkiewicz*. Hebräisch: 2 St. Formenlehre und Syntax. Uebers. Exod. II, 1—15.; III, 1—15.; Levit. XXVI, 3—46.; und die ersten sieben Psalmen. *Wojciechowski*. **B. Wissenschaften:** Kathol. Religion: 2 St. Die Lehre von der Erlösung, Kirche, ihren Heilsanstalten, von der Vollendung des Reiches Gottes, die Sittenlehre und aus der Kirchengeschichte d. I Zeitraum v. Chr. Geb. bis 680. *Wojciechowski*. Evangel. Religion: 2 St. (combin. mit Secunda) Glaubenslehre und Sittenlehre nach Petri's Lehrbuch. *Schönborn*. Mathematik: 4 St. Ebene Trigon., Logarithmen, Progressionen nach Brettner's Lehrbuch. 3 St. und Uebungen in Auflös. mathem. Aufgab. in jeder Abtheilung 1 St. Der *Director*. Physik: 2 St. Die Lehre von der Wärme und Wiederholung eines Theils d. mech. Physik nach Brettner's Leitfaden. Der *Director*. Geschichte: 2 St. Geschichte des Mittelalters, nach Pütz's Lehrbuch. *Czarnecki*. **C. Fertigkeiten:** S. am Ende dieses Abschnitts.

SECUNDA A. Ordin. Oberl. Dr. *Rymarkiewicz*. **A. Sprachen:** Latein: 8 St. Virg. Aen. VIII und IX Prosodie. 2 St. *Wannowski*. Gramm. nach Zumpt, c. 61—67. Liv. XXII—XXIII, 1—34. Cic. pro Rosc. Amerino. Uebersetzung aus Kraft's Leseb. Exerc. und Extemp. 6 St. *Węclewski*. Griechisch: 6 St. Hom. Od. V, 227 bis Ende, IX, 1—105; XVII, XVIII. 2 St. *Węclewski*. Xenoph. Hell. III, 1—4. Herod. V, 1—18, 21—39, 49—57. Gramm. Butt. §. 114—122. Exerc. u. Extemp.

I. Plan nauk.

Znaczną część lekcji w rozmaitych przedmiotach udzielali po Wielk. Noce inni nauczyciele, niżli przed W. Nocą; dla tego, podając w następnym wykazie pensa wprowadzie całoroczne w pojedynczych przedmiotach i klassach wykładane i ukończone, celem uniknienia rozwlekłości tych tylko nauczycieli nazwano, którym wykład po W. Noce był powierzony.

KLASSA I. Ordynaryusz: Prof. *Wannowski*. Obadwa oddziały téj klasy wspólnie pobierały nauki; w 8 godzinach jednakże były rozdzielone, i to: w 2 godz. styl. łacińsk., w 2 styl. niem. i w 2 styl. polsk., tudzież w 1 godzinie języka francuzk. i matematyki. — **A. Języki:** Łaciński: 8 godz. Cic. orat. phil. II i Tacit. hist. l. I. 4 godz. *Wannowski*. Wyprac., Ćwicz. dom. i w klas. 2 godz. w I A. *Wannowski*, w I B. Dr. *Steiner*. Horat. carm. II i III z wybor., Epist. I, 1—9 i nauka o miarow. 2 godz. *Wannowski*. — Grecki: 6 godz. Plut. Brutus, Plat. Crito. 3 godz. *Wannowski*. Iliad. III, IV, V, IX, od 163 aż do końca; Sofokl. Aj. od 596 aż do końca, wyd. Schneidewina, 2 godz.; Gr. Ćwicz. i Gram. 1 godz. Dr. *Steiner*. — Niemiecki: 3 godz. Hist. literat. niem. od czas. najdaw. aż do Herdera, wraz ze wzorami. Czytano w I A. Wallensteina i Macbetha Szyllera, w I B. Dziewicę Orleańską i Don Karlosa tegoż; Wyprac. i Ćwicz. w klas.; dowolne wykłady. *Czarnecki*. — Polski: 3 godz. Dzieje liter. polsk. 1 godz., dowolne wykłady i wyprac. 1 godz. Czytano ustępy z wzorowych pisarzy złotego wieku. Dr. *Rymarkiewicz*. — Francuski: 2 godz. L'Avare, Moliera, Gram. Ćwicz. dom. i w klas. Dr. *Rymarkiewicz*. — Hebrajski: 2 godz. Etymol. i składnia. Tłum. Exod. II, 1—15; III, 1—15; Levit. XXVI, 3—46; i psalmy 1—7. *Wojciechowski*. — **B. Nauki:** Religia katolicka: 2 godz. Nauka o odkupieniu, kościele, jego środkach do zbawienia, uzupełnieniu królestwa bożego, moralna; z histor. kościelnej I epoka od Chryst. aż do r. 680. *Wojciechowski*. — Religia ewangelicka: 2 godz. (razem z kl. II). Nauka o wierze i moraln. podług Petrego. *Schönborn*. — Matematyka: 4 godz. Trigonom. prostokr., logarytm., progres. podług książ. Brettnera. 3 godz. Ćwicz. w rozwiązyw. zadań matem. w każdym oddziale. 1 godz. *Dyrektor*. — Fizyka: 2 g. Nauka o cieple i powtórz. części mech. Fizyki, podług książ. Brettnera. *Dyrektor*. — Historia powszechna: 2 godz. Dzieje wieków średnich, podług Pütz'a. *Czarnecki*. — **C. Sztuki:** patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA II A. Ordynaryusz: Naucz. wyższ. Dr. *Rymarkiewicz*. **A. Języki:** Łaciński: 8 godz. Wirgil. Eneid. VIII i IX. Prozodya. 2 godz. *Wannowski*. Gram. podług Zumpta, r. 61—67. Liv. XXII—XXIII, 1—34. Cic. pro Rose. Amerino. Tłumacz. z Krafta. Ćwicz. dom. i w klas. 6 godz. *Węclewski*. — Grecki: 6 godz. Hom. Od. V, 227 aż do końca, IX, 1—105; XVII, XVIII. 2 g. *Węclewski*. Xenof. Hell. III, 1—4. Herod. V, 1—18; 21—39; 49—57; Gram. Butt. § 114—122.

4 St. Dr. *Steiner*. Deutsch: 3 St. Theorie der Dichtungsarten erläutert durch Musterbeispiele; freie Vorträge, häusliche Arbeiten, Extemp. *Spiller*. Polnisch: 3 St. Theorie der Prosa- und Dichtungsarten, freie Vorträge, häusl. Arb., Extemp. Dr. *Rymarkiewicz*. Französisch: 2 St. Lycurgue, Timon le Misanthrope, Éloge de Marc-Aurèle aus Ideler und Nolte; Exerc. und Extemp. Gramm. Dr. *Rymarkiewicz*. Hebräisch: 2 St. Gramm. nach Seffer; Uebers. entsprechender Stücke. *Wojciechowski*. B. **Wissenschaften**: Kathol. Religion: 2 St. Die Lehre von der Schöpfung, vom Sündenfalle und von der Vorsehung; aus der Kirchengeschichte I Zeitr. v. Chr. Geb. bis 680. *Wojciechowski*. Evangel. Religion: s. Prima. Mathematik: 4 St. Die Lehre vom Kreise; alle Operationen mit allen Zahlformen, Verhältnisse, Proportionen, Gleich. des 1. und 2. Grades. Aufgaben nach Brettner's Lehrbuch. *Spiller*. Physik: für die zweijähr. Secund. 2 St. Nach Brettner's Leitfaden einen Theil des Abschnittes III und X, die Abschn. VI und VII. *Spiller*. Gleichzeitig für die einjähr. Secund.: Naturgeschichte: 2 St. Systematische Zoologie und Botanik. Dr. *Ustymowicz*. Geschichte: 2 St. Geschichte der asiatischen Völker und der Griechen bis 280 v. Chr. Dr. *Rymarkiewicz*. C. **Fertigkeiten**: S. am Ende dieses Abschnitts.

SECUNDA B. Paralellklasse zu Sec. A. Ordin. G.-L. Dr. *Steiner*. A. **Sprachen**: Latein: 8 St. Virg. *Georgica*. I—II. Prosodie 2 St. *Wannowski*. Gramm. nach Zumpt. c. 61—69. Liv. X. Cic. pro Sext. Rosc. Am. Uebersetzung aus Kraft's Lesebuch, Exerc. und Extemp. 6 St. Dr. *Steiner*. Griechisch: 6 St. Hom. Od. VIII und IX. 2 St. *Wannowski*. Arrian. Anab. I, 17 bis Ende. Herod. VII, 1—36. Gramm. Buttm. §. 114—122. Exerc. und Extemp. 4 St. Dr. *Steiner*. Deutsch: 3 St. wie in Sec. A. Polnisch: 3 St. wie in Sec. A. Französisch: 2 St. Aus Ideler und Nolte die Abschn. von Vertot, La Bruyère, Thomas, Du Paty; Gramm. Exerc. und Extemp. *Węclewski*. Hebräisch: combin mit Sec. A. B. **Wissenschaften**: Kathol. Religion: wie in Sec. A. Evangel. Religion: s. Prima. Mathematik: 4 St. wie in Sec. A. Physik: 2 St. wie in Sec. A. Geschichte: 2 St. Von den ältesten Zeiten bis zum Tode Alexanders d. Gr. nach Pütz. *Czarnecki*. C. **Fertigkeiten**: S. am Ende dieses Abschnitts.

TERTIA A. Ordin. G.-L. *Węclewski*. A. **Sprachen**: Latein: 7 St. Caesar de b. gall. V und VI Ovid. *Metam.* I, 1—415; III, 1—253; 339—510; IV, 1—166. Aus Benecke's Leseb. übers. S. 1—80. Gramm. nach Zumpt C. 76—80. und C. 3. Exerc. und Extemp. *Węclewski*. Griechisch: 5 St. Gramm. nach Enger bis zu den Verb. anom. Uebersetzung aus Jerzykowski's Lesebuch, sodann Xenoph. Anab. VII, 1—2. Exerc. und Extemp. *Węclewski*. Deutsch: 4 St. Die Lehre vom Satze; Erklärung ausgewählter pros. und poet. Stücke aus Schwemiński's Lesebuch. Deklam. Aufsätze und Extemp. *Czarnecki*. Polnisch: 3 St. Theorie des Stils nach Królikowski; Aufsätze, Vorträge, Erklärung von Wieslaw, Marya Malczewski's und Pan Podstoli Dr. *Wituski*. Französisch: 2 St. Charles XII. Voltaire. VII und VIII theilweise. Gramm. nach Szulc. Exerc. und Extemp. *Szulc*. B. **Wissenschaften**: Kathol. Religion: Die Kirchengeschichte und die Lehre von Gott. *Wojciechowski*. Evangel. Religion: Glaubens- und Sittenlehre am Katechismus entwickelt; religiös. Lieder und Sprüche gelernt. *Schönborn*. Mathematik: 4 St. Nach Brettner's Lehrbüchern, aus der Planimetrie über Gleichheit, Aehnlichkeit und Flächeninhalt gradl. Figuren, aus der Buchstabenrechnung über Potenzen und Wurzeln. Dr. *Wituski*. Geschichte und Geographie: 3 St. Uebersicht der allgemeinen Geschichte mit Berücksichtigung der geographischen Verhältnisse. *Figurski*. Naturgeschichte: 2 St. Mineralogie, Botanik und Zoologie nach Curs. II von Szafarkiewicz mit Berücksichtigung der Systematik. Dr. *Ustymowicz*. C. **Fertigkeiten**: S. am Ende dieses Abschnitts.

TERTIA B. (Paralellklasse zu Tertia A.) Ordin. Oberlehrer *Figurski*. A. **Sprachen**: Latein: Caesar. d. b. gall. VI ganz, I und VII theilweise. Ovid. *Metam.* XIII, XIV, 1—153. Uebers. aus

Ćwicz. dom. i w klas. 4 godz. Dr. *Steiner*. — Niemiecki: 3 godz. Teorya poezyi; przyczem czytano wzorowe przykłady; wyprac., ėwicz. domow. i w klas. *Spiller*. — Polski: 3 godz. Teorya prozy i poezyi; dowolne wykłady, ėwicz. dom. i w klas. Dr. *Rymarkiewicz*. — Francuski: 2 godz. *Lycurgue*, *Timon le Misanthrope*, *Eloge de Marc-Aurèle*, z *Idelera* i *Nolte*; ėwicz. dom. i w klas. Gram. Dr. *Rymarkiewicz*. — Hebrajski: 2 godz. Gram. podług *Seffera*; tłumacz. stósowne ustępy. *Wojciechowski*. — B. **Nauki**: Religia katolicka: 2 godz. Nauka o stworzeniu, upadku, opatrności, i z historii kościelnej I epoka od Chryst. do r. 680. *Wojciechowski*. — Religia ewangel.: p. klas. I. — Matematyka: 4 godz. Nauka o kole; wszelkie działania liczb., stosunki, proporcye, równania 1. i 2. stopnia. Zadania podług książ. *Brettnera*. *Spiller*. — Fizyka: dwuletnim uczniom w 2 godz. podług książ. *Brettnera* wykładano ustępy III i X częściowo, całkowicie VI i VII. *Spiller*. Równocześnie jednorocznym uczniom w 2 godz. wykładano: Historią naturalną: Zoologią i Botaniką system. Dr. *Ustymowicz*. — Historia powszechna: 2 godz. Dzieje ludów azyatyckich i Greków do r. 280. p. Chryst. Dr. *Rymarkiewicz*. — C. **Sztuki**: patrz na końcu tego rozdz.

KLASSA II B. (równoległa do kl. II A.) Ordynaryusz: Naucz. gimn. Dr. *Steiner*. A. **Języki**: Łaciński: 8 godz. *Wirg. Georgica* I—II. *Prozodya*. 2 godz. *Wannowski*. Gram. podług *Zumpta* r. 61—69. *Liv. X. Cic. pro Sext. Rosc. Amer.* Tłumacz. z *Krafta*. Ėwicz. dom. i w klas. 6 godz. Dr. *Steiner*. — Grecki: 6 godz. *Hom. Odys. VIII i IX.* 2 godz. *Wannowski*. *Arrian. Anab. I.* 17 aż do końca. *Herod. VII.* 1—36. Gram. *Buttm.* § 114—122. Ėwicz. dom. i w klas. 4 godz. Dr. *Steiner*. — Niemiecki: 3 godz. p. kl. II A. — Polski: 3 godz. p. II A. — Francuski: 2 godz. Tłumacz. z *Idelera* i *Nolte*, ustępy autorów następ.: *Vertot*, *La Bruyère*, *Thomas*, *Du Paty*. Gram. Ėwicz. dom. i w klas. *Węcłewski*. — Hebrajski: razem z II A. — B. **Nauki**: Religia katolicka: p. II A. — Religia ewangelicka: p. I kl. — Matematyka: 4 godz. p. II A. — Fizyka: 2 godz. p. II A. — Historia powszechna: 2 godz. Dzieje staroż. od najdawn. czasów aż do śmierci *Aleksandra W.*, podług *Pütz'a*. *Czarnecki*. — C. **Sztuki**: patrz na końcu tego rozdz.

KLASSA III A. Ordynaryusz: Naucz. gimn. *Węcłewski*. A. **Języki**; Łaciński: 7 godz. *Caesar. de b. gall. V i VI. Owid. Metam. I.* 1—415; III, 1—253; 339—510; IV, 1—166. Z *Benekego* *Zadań II* część. tłumacz. od str. 1—80. Gram. podług *Zumpta*. R. 76—80 i r. 3. Ėwicz. dom. i w klas. *Węcłewski*. — Grecki: 5 godz. Gram. podług *Engera* aż do słów nieforemnych. Tłum. z zadań *Jerzykowskiego*, poczem *Xenof. Anab. VII.* 1—2. Ėwicz. dom. i w klas. *Węcłewski*. — Niemiecki: 4 godz. Nauka o zdaniu; objaśniano wybor. prozaicz. i poet. ustępy z *Schwemińskiego* książki podręcz. *Deklam.*, wyprac. i ėwicz. w klas. *Czarnecki*. — Polski: 3 godz. Teorya stylu podług *Królikowskiego*. Wyprac., wykłady; objaśniano *Wiesława Brodzińskiego*, *Maryę Malczewskiego*, *Pana Podstolego*. Dr. *Wituski*. — Francuski: 2 godz. *Charles XII Voltaira*, VII i VIII część. Gram. podług *Szulca*. Ėwicz. dom. i w klas. *Szulc*. — B. **Nauki**; Religia katolicka: Rok kościelny i nauka o Bogu. *Wojciechowski*. — Religia ewangelicka: Nauka o wierze i moraln. wykładana na katechizmie; uczono się religijn. pieśni i przypowieści. *Schönborn*. — Matematyka: 4 godz. Podług książek *Brettnera*, z planimetr. o przystawianiu, podobieństwie figur prostokreśl. i wymiar tychże; z arytmetyki o potęgach i pierwiastkach. Dr. *Wituski*. — Historia powszechna i Geografia: 3 godz. Przegląd dziejów powszechnych, z uwzględnieniem geograficznych stosunków. *Figurski*. — Historia naturalna: 2 godz. *Mineralogia*, *Botanika*, *Zoologia*, podług II części *Szafarkiewicza* z uwzględn. system. Dr. *Ustymowicz*. — C. **Sztuki**; patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA III B. (równoległa do III A.) Ordynaryusz: Naucz. wyż. *Figurski*. A. **Języki**; Łaciński: *Caesar. de b. gall. VI* całą, I i VII część. *Owid. Metam. XIII, XIV.* 1—153. Tłumacz.

Benecke's Lesebuch. Gramm. nach Zumpt. Exerc. und Extemp. *Figurski*. Griechisch: 5 St. Gramm. nach Enger bis zu den Verb. anom. Uebersetzung aus Jerzykowski's Lesebuch, sodann Xenoph. Anab. I, 5—9. Exerc. und Extemp. *Figurski*. Deutsch: wie in Tertia A. Polnisch: 3 St. Beurtheilung der häuslichen Arbeiten, Vorträge, Erklärung von Musterstücken. *Szule*. Französisch: 2 St. Charles XII v. Voltaire I. V. Gramm. nach Schulz. Exerc. und Extemp. *Szule*. B. **Wissenschaften:** Kathol. Religion: wie in Tertia A. *Wojciechowski*. Evangel. Religion: combin. mit Tertia A. Mathematik: 4 St. wie in Tertia A. Dr. *Ustymowicz*. Geschichte und Geographie: wie in Tertia A. Naturgeschichte: wie in Tertia A. Dr. *Ustymowicz*. C. **Fertigkeiten:** S. am Ende dieses Abschnitts.

QUARTA. Ordin. G.-L. *Szule*. Die beiden Coetus dieser Klasse wurden theils in gemeinschaftlichen, theils in getrennten Stunden unterrichtet. Das Letztere fand statt im Latein, Griechischen und Deutschen. A. **Sprachen:** Latein: 8 St. In Coet. A. Corn. Nep. und zwar: Praef., Arist., Cimon, Hannib., Alcib., Thrasyb., Gramm. nach Popliński. Exerc. und Extemp. *Szule*. Im Coet. B. Corn. Nep. und zwar: Themist., Arist., Pausan., Cimon, Hamilear, Hannibal, Epaminondas; Gramm. nach Popliński, Exerc. und Extemp. v. *Przyborowski*. Griechisch: 5 St. In Coet. A. Gramm. nach Enger bis zum Verbum, Uebersetzung aus Jerzykowski's Lesebuch, Exerc. und Extemp. v. *Przyborowski*. Im Coet. B. wie im Coet. A. *Szule*. Deutsch: 4 St. In beiden Coetus die Lehre von dem einfachen und ausgebildeten Satze. Uebersetzung aus Popliński's Wypisy. Deklam. und schriftliche Arbeiten. *Laskowski*. Polnisch: 3 St. Lesen und Erzählen aus Popliński's Wypisy. Deklam., schriftliche Arbeiten. *Szule*. B. **Wissenschaften:** Kathol. Religion: 2 St. Von der Kirche, von den heiligen Sacramenten und von den letzten Dingen, nach Ontrup. Dr. *Cichowski*. Evangel. Religion: combin. mit Tertia A. und B. Mathematik: 4 St. Nach Brettner's Lehrbüchern, die Lehre von den Drei- und Vielecken, die Lehre von den entgegengesetzten Grössen und die vier Species mit Monomen und Polynomen. Dr. *Ustymowicz*. Geschichte und Geographie: 4 St. Geschichte der asiatischen Völker, Aegyptens, Carthagos, Griechenlands und Roms bis zu den Griechischen Unruhen. Geographie von Australien, Afrika, Asien, Amerika und Ost- Nord- und Mittel-Europa. Dr. v. *Wawrowski*. Naturgeschichte: 2 St. Mineralogie, Botanik, Zoologie, nach Curs II. von Szafarkiewicz. Dr. *Ustymowicz*. C. **Fertigkeiten:** S. am Ende dieses Abschnitts.

QUINTA. Ordin. G.-L. *Laskowski*. A. **Sprachen:** Latein: 8 St. Die ganze Etymologie nach Popliński's kl. Gramm. Uebersetzung aus dessen Lesebuch, Theil II, Extemp., Memoriren. *Laskowski*. Deutsch: 6 St. Nach Schwemiński's Lehrbuch die Formenlehre, insbesondere das Zeitwort, Lesen, Nacherzählen, Uebersetzung aus Popliński's Wybór. Declam. *Laskowski*. Polnisch: 3 St. Gramm., schriftliche Arbeiten, Memoriren. Dr. *Cichowski*. B. **Wissenschaften:** Kathol. Religion: 2 St. Vom Dasein und von den Eigenschaften Gottes, von der Schöpfung und der Erlösung nach Ontrup, biblische Geschichte des neuen Testaments. Dr. *Cichowski*. Evangel. Religion: Biblische Geschichte des alten und neuen Testaments; Kernsprüche. *Schönborn*. Arithmetik: 4 St. Nach Brettner's Rechenbuch, die Decimalbrüche, Proport., Regel de tri, Zins-, Ketten-, Gesellschafts- und Mischungs-Rechnung. Dr. *Ustymowicz*. Geschichte und Geographie: Die alte Geschichte bis Alexander d. Gr. nach Popliński, die Staaten von Europa nach Selten. Dr. *Cichowski*. C. **Fertigkeiten:** S. am Ende dieses Abschnitts.

SEXTA. Ordin. interim. G.-L. v. *Przyborowski*. A. **Sprachen:** Latein: 8 St. Nach Popliński's kl. Gramm. die regelmässige Formenlehre bis zu den unregelmässigen Verbis. Uebersetzung aus dessen Aufgaben Th. I. Exerc., und Extemp., Memorirübung. v. *Przyborowski*. Deutsch. 6 St. Die Formenlehre nach Schwemiński's Lehrbuch Theil I; Uebersetz., Declam., orthogr. Uebg. Dr. v. *Wa-*

z Benekego zadań. Gram. podług Zumpta. Ćwicz. dom. i w klas. *Figurski*. — Grecki: 5 godz. Gram. podług Engera aż do słów nieforemnych. Tłumacz. z Jerzykowskiego zadań, poczem Xenof. Anab. I, 5—9. Ćwicz. dom. i w klas. *Figurski*. — Niemiecki: jak w III A. — Polski: 3 godz. Oceniano wyprac. dom., wykłady, objaśn. wzorowe ustępy z pisarzów. *Szulc*. — Francuski: 2 godz. Charles XII Voltaira ks. V. Gram. podług *Szulca*. Ćwicz. dom. i w klas. *Szulc*. — **B. Nauki**; Religia katolicka: jak w III A. *Wojciechowski*. — Religia ewangelicka: razem z III A. — Matematyka: 4 godz. jak w III A. Dr. *Ustymowicz*. — Historia powszechna i Geografia: jak w III A. — Historia naturalna: jak w III A. Dr. *Ustymowicz*. — **C. Sztuki**; patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA IV. Ordynaryusz: Naucz. gimn. *Szulc*. Uczniowie dwóch oddziałów tejże klasy częścią wspólnie pobierali nauki, częścią byli rozdzieleni w niektórych przedmiotach, jako to: w łacińskim, greckim i niemieckim języku. **A. Języki**; Łaciński: 8 godz. W oddz. A. z Corn. Nep. czytano Praef., Arist., Cimon., Hannib., Alcib., Thrasyb. Gram. podług Poplińskiego. Ćwicz. dom. i w klas. *Szulc*. W oddz. B. czytano z Corn. Nep., Themist., Arist., Paus., Cimon., Hamile., Hannib., Epaminond. Gram. podług Poplińskiego. Ćwicz. dom. i w klas. *Przyborowski*. — Grecki: 5 godz. W oddz. A. *Przyborowski*, w oddz. B. *Szulc*., wykl. gram. podług Engera aż do słowa. Tłumacz. z Jerzykowskiego zadań. Ćwicz. dom. i w klas. — Niemiecki: 4 godz. W obudwóch oddziałach, nauka o zdaniu prostem i rozwiniętem. Tłumacz. z Poplińskiego wypisów. Deklam. i ćwicz. piśm. *Laskowski*. — Polski: 3 godz. Czytano i opowiad. czytane ustęp. z wypisów Poplińskiego. Deklam. i ćwicz. piśm. *Szulc*. — **B. Nauki**; Religia katolicka: 2 godz. O kościele i śś. sakramentach, o rzeczach ostatecznych, podług Ontrupa. Dr. *Cichowski*. — Religia ewangelicka: razem z III A. i B. — Matematyka: 4 godz. Podług książ. Brettnera, nauka o trójkątach i wielobokach, nauka o ilościach względnych i cztery działania z jednowyraz. i wielowyraz. Dr. *Ustymowicz*. — Historia powszechna i Geografia: 4 godz. Dzieje ludów azjatyckich, Egipcyan, Kartaginy, Grecyi i Rzymu aż do rozruchów Graecuss. Geografia Australii, Afryki, Azji, Ameryki i Europy wschodniej, północnej i środkowej. Dr. *Wawrowski*. — Historia naturalna: 2 godz. Mineralogia, Botanika, Zoologia, podług II części Szafarkiewicza. Dr. *Ustymowicz*. — **C. Sztuki**; patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA V. Ordynaryusz: Naucz. gimn. *Laskowski*. **Języki**; Łaciński: Cała etymologia podług Poplińskiego małej gram. Tłumacz. z tegoż zadań, część II. Ćwicz. dom. i w klas. Ćwicz. pamięć. *Laskowski*. — Niemiecki: 6 godz. Podług Schwemińskiego książ. podręcz. etymologia, mianow. słowo; czytano i opowiadano; tudzież tłumacz. z wyboru Poplińskiego. Deklam. *Laskowski*. — Polski: 3 godz. Gram., wyprac. piśm., pamięć. ćwicz. Dr. *Cichowski*. — **B. Nauki**; Religia katolicka: O istnieniu i przymiotach Boga; o stworzeniu, odkupieniu, podług Ontrupa. Historia biblijna now. Testam. Dr. *Cichowski*. — Religia ewangelicka: Historia biblijna star. i now. Test.; uczono się na pamięć zdań moraln. *Schönborn*. — Arytmetyka: 4 godz. Podług Brettnera Arytm. ułamki dziesiętne, proporcye, reguła trzech, procent., łańcuch., spółk. i miész. rach. Dr. *Ustymowicz*. — Historia powszechna i Geografia: Dzieje starożytne aż do Aleksandra W. podług Poplińskiego; państwa europejskie podług Seltena. Dr. *Cichowski*. — **C. Sztuki**; patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA VI. Ordynaryusz: tymczas. Naucz. gimn. *Przyborowski*. **A. Języki**; Łaciński: 8 g. Podług Poplińskiego małej gram.: forem. etymol. aż do słów nieforemnych. Tłumacz. z zadań tegoż, część I. Ćwicz. dom. i w klas., ćwicz. pamięciowe. *Przyborowski*. — Niemiecki: 6 godz. Etymologia podług Schwemińskiego książ. podręcz., część I. Tłumacz., Deklam., czytanie i ćwicz. ortogr. Dr. *Wawrowski*. — Polski: 3 godz. Części mowy do słowa; czytano i opow. czytane ustęp.; dekla-

wrowski. Polnisch: 3 St. Die Redetheile bis zum Verbum, Lesen, Nacherzählen, Declam., schriftliche Uebungen. v. Przyborowski. B. **Wissenschaften:** Kathol. Religion: 2 St. Erklärung des apostolischen Glaubens-Bekennnisses, des Vaterunser, des engl. Grusses, der zehn Gebote und der fünf Kirchengebote; ausserdem biblische Geschichte des alten Testaments 1 St. Dr. Cichowski. Evangel. Religion: 2 St. combin. mit Quinta. Arithmetik: 4 St. Nach Brettner's Leitfaden die vier Species mit ganzen, benannten und unbenannten Zahlen, so wie mit gewöhnlichen und Decimalbrüchen. Dr. Wituski. Geographie: Allgemeine Uebersicht der Erdoberfläche, nach Popliński. Dr. Cichowski.

FERTIGKEITEN.

Zeichnen. Sexta und Quinta zu 2 St. Den Anfängern wurden die Uebungen auf der Tafel vorgezeichnet, und die geübteren Schüler erhielten Vorlegeblätter. Die Zeichner aus den anderen Klassen setzten ihre Uebungen in 2 allgemeinen Zeichenstunden fort. *Schön.*

Schönschreiben. Sexta und Quinta zu 2 St. Schreiben nach der Tafel und nach Vorschriften. *Schön.*

Gesang. Sexta und Quinta zu 2 St. Theoretische und praktische Anleitung; ausserdem Chorgesang mit den geübteren Schülern aus allen Klassen. *Schön.*

Turnübungen. Alle Klassen haben im Sommer wöchentlich zwei Mal geturnt, und zwar die drei oberen unter Leitung des Oberlehrers *Spiller*, die drei unteren unter Leitung des Gymnasiallehrers *Laskowski*.

macy; ćwicz. piśm. *Przyborowski*. — B. **Nauki**; Religia katolicka: 2 godz. Objaśnienie składu apostołskiego, modlitwy Pańskiej, Pozdrowienia Anielskiego, dziesięciu przykazań Boskich i pięciu kościelnych; tudzież historia biblijna star. Testam. 1 godz. Dr. *Cichowski*. — Religia ewangelicka: 2 godz. razem z kl. V. — Arytmetyka: 4 godz. Podług Brettnera książki cztery działania proste z liczbami; tudzież z ułamkami prostymi i dziesiętnymi. Dr. *Wituski*. — Geografia: Ogólny spogląd na powierzchnią ziemi, podług Poplińskiego. Dr. *Cichowski*.

SZTUKI.

Rysunki; Kl. V i VI po 2 godz. Dla początkujących rysowano wzory na tablicy; bieglejsi rysowali podług wzorów litografowanych. Uczniowie innych klass ćwiczyli się w 2 wspólnych godzinach. *Schön*.

Kaligrafia; Kl. VI i V po 2 godz. Pisano podług wzorów. *Schön*.

Śpiew; Kl. VI i V po 2 godz. Teoretyczne i praktyczne ćwicz.; oprócz tego śpiewali chóry bieglejsi uczniowie wszystkich klass. *Schön*.

Ćwiczenia gimnastyczne; Uczniowie wszystkich klass dwa razy w tydzień uczęszczali na lecke turniejów, i to trzech wyższych pod dozorem naucz. wyż. *Spiller*, trzech niższych pod dozorem naucz. gimn. *Laskowskiego*.

Aufgaben zu den schriftlichen Arbeiten

in den obersten Klassen.

(Zadania do wypracowań piśmiennych w najwyższych dwóch klassach.)

PRIMA.

I. Im Lateinischen (w języku łacińskim): In I A.: Mors Theramenis. Quidnam ei Critias exprobraverit atque quomodo se ipse in iudicio defenderit, exponatur. — De ingenio atque moribus Galbae imperatoris. Explicetur, cur illis temporibus sustinendo imperio par non fuerit. — De lege Oppia. Quidnam de ea in contrarias partes Cato atque Valerius coss. disseruerint? — Describatur M. Bruti ingenium secundum Plutarchum. — De praestantia studii historiae. — Laudes clarissimorum ex familia Scipionum. — Mores atque ingenium M. Antonii secundum Ciceronis orationem secundam philippicam. — Disserant pauca de ratione Stoicorum. Cur potissimum haec doctrina apud Romanos posteriore praesertim tempore plurimos habuerit fautores? — In I B.: Qualem ludi scenici apud Romanos habuerint originem? (ad Liv. I. VII. c. 2.) — Quot et qualibus regnandi formis Romani ab urbe condita usque ad imperii finem usi fuerint? — Veteres Romanos interdum pluris patriam fecisse quam liberos, exemplis exponatur (ad Val. Max. I. V. c. 8.)

II. Im Deutschen (w języku niemieckim): In I A.: Die Rache ist mein, ich will vergelten, spricht der Herr. — Ueber die Principien, aus denen Lessing in seinem Laokoon die Folgerung zieht, dass die Grenzen der Poesie und Malerei verschieden seien. (Klass.-Arbeit.) — Was bindet den Menschen so fest an sein Heimathland? — Ueber die Ursachen der Entartung des römischen Volkes in den letzten Jahrhunderten der Republik. — Pompejus und Caesar. Eine Charakteristik. (Abitur.-Arbeit.) — Warum haben die Kreuzzüge den beabsichtigten Zweck verfehlt? — Pythagoras und dessen Schule. — Ueber die Entstehung des deutschen Dramas. (Klass.-Arbeit.) — Veranlassung und Ausgang des Kampfes der Hohenstaufen mit den lombardischen Städten. — Inhalt des Schillerschen Macbeth. (Klass.-Arbeit.) — Der Kampf der Patrizier und Plebejer in Rom. (Abiturienten-Arbeit.) — In I B.: a) Wie haben wir uns im Umgange mit Andern zu verhalten? b) Herrmanns Bewerbung um Dorothea. Eine Erzählung nach Göthe. — Veranlassung zur zweiten philippischen Rede des Cicero. (Klass.-Arb.) — a) Würdigung des Spruches: Was du scheinst, hat Jedermann zum Richter, was du bist, hat Keinen. b) Aeneas in der Unterwelt. c) Aeneas auf der Insel der Cyclopen. — a) Welche Gedanken weckt in uns die Betrachtung des gestirnten Himmels. b) Johanna's Sendung nach Schiller. — Ueber die Wahl des Berufes. (Klass.-Arb.) — Ueber die Ursachen der Entartung des römischen Volkes in den letzten Jahrhunderten der römischen Republik. — Wie erwirbt man sich das Vertrauen der Menschen? (Klass.-Arb.) — a) Die Einsamkeit mit ihren wohlthätigen und nachtheiligen Folgen. b) Pythagoras und seine Schule. — Veranlassung und Ausgang des Kampfes der Hohenstaufen mit den lombardischen Städten. — Inhalt des 4. und 5. Aufzuges der Jungfrau von Orleans. (Klass.-Arb.) — Ueber die Folgen des pelop. Krieges. — Das Verhältniss des Marquis Posa zu Don Carlos in Schiller's Don Carlos. (Klass.-Arb.)

III. Im Polnischen (w języku polskim): In I A.: Demetryusz w dramacie Szyllera porównany z Dymitrem historycznym. — Mowa przeciw mordercom Cezara. — Swoboda młodzieńca żyjącego w korbach prawa i obyczajności. — „Bene facta male locata male facta arbitror.“ — O „Odprawie posłów“ Jana Kochanowskiego. — „Są którzy wolą być niegodnie sławni, niż sławy godni.“ (Stan. Lubomirski.) — Z jakich powodów Kamillus odradzał Rzymianom wyprowadzenie się do Wejów? (Liv. V. 51—53.) — Porównanie Kochanowskiego z Szymonowiczem; albo: Alcibiadesa z Pę-

ryklesem. — W jakich granicach i przypadkach da się usprawiedliwić miłość własna? — Rozwinąć myśli zawarte w słowach poety, który mówi: „lecz kto w kręgi żądzą mógł ująć, w długim bezpieczeństwie dni swych używie.“ — Charakterystyka wieku Zyguntowskiego. — Z jakich powodów przyznajemy wyższość prawom Solona nad prawami Likurga? — Jakie uczucia przejmują modzieńca kończącego zawód swój szkólny? (abitur.) — In I B.: Jak rozumieć należy orzeczenie Goethego: „Wer gross sein will, der muss sich beschränken.“ — Porównanie potwarzy z zabójstwem. — Obraz wojny moskiewskiej za Dymitra. (w skróceniu.) — O naturze uwagi i skutkach jej w czasie nauki. — Z jakich względów Czas zwać się może aniołem człowieka? — Stan Polski na początku wieku scholastycznego. — „Per aspera ad astra.“ — O przyczynach zarozumiałości. „Do dębu piorunem strzaskanego.“ (poezya.) — Mowa Alexandra W. do żołnierzy zwątpiałych na puszczy Gedrozyi. — „Nie wprzód niebo, lecz wprzód idzie zasługa.“ (Max. Fredro.) — O Śtym Janie Kantym. — „Uszlachetnić nieszczęście więcej jest, niż w nieszczęściu być wielkim.“ (Stan. Potocki.) „Początek Wiosny.“ (Poezya.) — Pochwała Jana IIIgo. — Zalety samotności porównane z wartością towarzystwa. — Aleksandra W. wyprawy azyatyckiej znaczenie historyczne abitur.

SECUNDA.

I. Im Deutschen (w języku niemieckim): In II A. u. B.: Vorsätze beim Beginne des neuen Schuljahres. — Ueber die Wahrhaftigkeit und die sogenannten Nothlügen. — Welchen Nutzen gewährt die Erlernung und das Studium fremder Sprachen? — Ueber Ehrfurcht und Ehrliche. — Beschreibung der Stadt Posen und ihrer Umgegend. — Dürfen wir annehmen, dass uns unser Schicksal auf der Erde schon bei unserer Geburt bestimmt sei? — Selbstbiographie eines Pferdes (humoristisch). — Rede am Grabe eines Jünglings. — Der glückliche Vater, eine erfundene Erzählung. — Beschreibung ländlicher Feste in der Provinz Posen. — Sage mir mit wem du umgehst und ich will dir sagen wer du bist. — Ist die ungleiche Vertheilung der Glücksgüter, so wie der geistigen und körperlichen Kräfte in der menschlichen Gesellschaft ein Uebel? — Lerne gehorchen, damit du befehlen kannst! — Ueber Eigenliebe, Selbsterkenntniss und Missachtung des Fremdartigen. — Beschreibung einer Herbstlandschaft. — Ausserdem noch einige Klassenarbeiten.

II. Im Polnischen (w języku polskim): In II A.: O sposobach pokonywania skłonności do kłamstwa. — Dobry uczynek wynagrodzony. (powieść.) — Przypadki Doświadczyńskiego. (w skróceniu.) — List od przyjaciela do ojca, z doniesieniem o śmierci jego syna. — Charakterystyka Jana Bieleckiego. — Jakie klęski dotknęły Polskę za Jana Kazimierza? — Niebezpiecznemi częstokroć bywają dostatki. — Pod jakimi warunkami pisanie prozą staje się pięknem? — „Kto tylko szuka tego, co jest łatwym, nie znajdzie nigdy tego, co jest wielkim.“ (Stan. Potocki.) — Ubóstwo czy jest w istocie nieszczęściem? — Jakie przestrogi daje nam przysłowie: „Jedna jaskółka nie przynosi wiosny.“ — Porównanie Arystydesa z Themistoklesem. — Charakterystyka Miecznika w poemacie „Marya.“ — List do rodziców wstawiający się za nieszczęśliwymi pogorzalcami. — Porównanie ballady z legendą. — In II B.: Kwiaty i nadzieje. (porównanie.) — Opis konduktu pogrzebowego i cmentarza. — Opis pożaru. — Charakterystyka Spartańczyków. — Treść wiersza Kochanowskiego pod tytułem: „Zgoda.“ — O czytaniu książek. — O głównych przyczynach upadku moralnego w Rzymie w końcu Rzeczypospolitej. — Wiek złoty podług opisu starożytnych autorów. — Łakomy gdy umiera najprzydatniejszy jest ludziom. — Zasługi Themistoklesa około rzeczypospolitej ateńskiej. — Kto się raz sparzy ten i na zimno dmucha. (powieść.) — Ocenie wartość strojów. — Pobudki do rychłego wstawiania. — Oznaczyć kilka przypadków, w których się stwierdza przysłowie: „Kiedy trwoga to do Boga.“

II. Verordnungen der Behörde.

- 1) Vom 4. November 1853. Mittheilung eines Schreibens des Herrn Erzbischofs vom 19. October, betreffend die Ausbildung im Gesange der in das geistliche Seminarium eintretenden Studirenden.
- 2) Vom 7. Januar 1854. Mittheilung eines Ministerial-Rescripts vom 21. December 1853, durch welches der ordentl. Gymnas.-Lehrer Dr. *Rymarkiewicz* in die 5. Oberlehrerstelle, der ordentl. Gymnas.-Lehrer Dr. *Steiner* in die 2. und der ordentl. Gymnas.-Lehrer *Szule* in die 3. ordentl. Lehrerstelle befördert werden.
- 3) Vom 9. Februar 1854. Es wird die Erwartung ausgesprochen, dass sich kein Gymnasiallehrer an den sogenannten allgemeinen deutschen Lehrerversammlungen betheiligen werde.
- 4) Vom 22. Februar 1854. Empfehlung des von dem Dr. *Bremiker* herausgegebenen Werkes: *Logarithmorum nova tabula Berolinensis*.
- 5) Vom 23. März 1854. Mittheilung eines Ministerial-Rescripts vom 9. März 1854, welches die Erhöhung des jährlichen Schulgeldes in allen Klassen von 16 Rthlr. auf 20 Rthlr. anordnet.
- 6) Vom 5. April 1854. Genehmigung der definitiven Anstellung der bisherigen interimistischen Gymnasiallehrer Dr. *Ustymowicz* und *Węclewski* resp. als 4. und 5. ordentl. Gymnasiallehrer.
- 7) Vom 4. Mai 1854. Bestimmungen in Betreff der Ertheilung von Privatunterricht durch Lehrer höherer Anstalten an Schüler derjenigen Klassen, in denen sie unterrichten.
- 8) Vom 9. Juni 1854. Kandidaten, welche zur Uebernahme von Erzieher-Stellen im Cadetten-Corps geneigt und geeignet sind, sollen sich schleunigst bei dem Königl. Kommando melden.
- 9) Vom 2. Juli 1854. Lokale der Gymnasien dürfen zu andern als Gymnasialzwecken nur mit Genehmigung des Königl. Provinzial-Schulkollegiums benutzt werden.
- 10) Vom 3. Juli 1854. Nähere Anweisung über die Beschäftigung der Schüler mit häuslichen schriftlichen Arbeiten.
- 11) Vom 5. Juli 1854. Mittheilung einiger Exemplare des von dem Gymnas.-Oberlehrer Dr. *Köne* in Münster herausgegebenen „Heliand“ zur Vertheilung an diejenigen Lehrer, welche den deutschen Unterricht ertheilen.
- 12) Vom 11. Juli 1854. Die Remuneration des evangel. Religionslehrers Prediger *Schönborn* wird vom 1. April e. ab von 120 Rthlr. jährlich auf 150 Rthlr. erhöht.
- 13) Vom 18. August 1854. Mittheilung eines Ministerial-Rescripts vom 31. Juli e., durch welches die definitive Anstellung des bisherigen interimistischen Gymnas.-Lehrers *Laskowski* als 6. ordentlicher Gymnas.-Lehrer genehmigt wird.
- 14) Vom 9. September 1854. Mittheilung, dass das hohe Ministerium an Lehrer der Anstalt die Summe von 340 Rthlr. aus Centraalfonds als Unterstützungen bewilligt habe.
- 15) Vom 18. September 1854. Mittheilung eines Ministerial-Rescripts vom 29. August, durch welches der technische Lehrer *Schön* definitiv angestellt wird.

III. Chronik des Gymnasiums.

Das neue Schuljahr begann den 13. October. — Die Feier des Geburtsfestes Sr. Majestät des Königs fand den 15. October statt. Die Festrede hielt der ordentl. Gymnasiallehrer *Szule*.

II. Rozporządzenia wyższej władzy.

- 1) Z dnia 4. Listopada 1853. Udzielono pismo Najprzewielebniejszego Ks. Arcybiskupa z dnia 19. Października, dotyczące wykształcenia w śpiewie wstępujących do seminarium duchownego uczniów.
- 2) Z dnia 7. Stycznia 1854. Udzielono rozporządzenie ministeryalne z dnia 21. Grudnia 1853, na mocy którego etatowy naucz. gimn. Dr. *Rymarkiewicz* posadę 5. naucz. wyższ., naucz. gimn. etatowy Dr. *Steiner* 2., a naucz. gimn. etatowy *Szule* 3. nauczyciela gimn. etatowego otrzymali.
- 3) Z dnia 9. Lutego 1854. Spodziewać się należy, że żaden z nauczycieli gimnazyalnych nie weźmie udziału w tak zwanych powszechnych zgromadzeniach niemieckich nauczycieli.
- 4) Z dnia 22. Lutego 1854. Zalecono dzieło wydane przez Dr. *Bremiker*: *Logarithmorum nova tabula Berolinensis*.
- 5) Z dnia 23. Marca 1854. Udzielono rozporządzenie ministeryalne z dnia 9. Marca 1854., które opłatę szkolną roczną we wszystkich klassach z ilości 16 tal. do 20 tal. podwyższa.
- 6) Z dnia 5. Kwietnia 1854. Dotąd intermistycznie zatrudnieni nauczyciele gimnazyalni Dr. *Ustymowicz* i *Węclewski* otrzymali posady 4. i 5. naucz. gimn. etatow.
- 7) Z dnia 4. Maja 1854. Rozporządzenie względem udzielania lekcyi prywatnych od nauczycieli zakładów wyższych uczniom w tych klassach przebywającym, w których lekceye udzielają.
- 8) Z dnia 9. Czerwca 1854. Kandydaci skłonni i zdolni do przyjęcia posad nauczycielskich w korpusie kadetów, mają zgłosić się niebawem do królewskiej kommandantury.
- 9) Z dnia 2. Lipca 1854. Budynki gimnazyalne do innych celów krom gimnazyalnych jedynie za przyzwoleniem królewskiej prowincyalnej rady szkolnej użyte być winny.
- 10) Z dnia 3. Lipca 1854. Wskazano, jak zatrudniać uczniów domowemi piśmiennemi pracami.
- 11) Z dnia 5. Lipca 1854. Nadesłano kilka egzemplarzy wydanego przez gimnaz. wyższ. naucz. Dr. *Köne* w Monasterze dzieła „*Heliand*“, aby je rozdzielić pomiędzy tych nauczycieli, którzy w języku niemieckim udzielają nauki.
- 12) Z dnia 11. Lipca 1854. Remuneracya naucz. religii ewang. pastora *Schönborn* od 1. Kwietnia r. b. zacząwszy z sumy 120 tal. do 150 tal. podwyższona.
- 13) Z dnia 18. Sierpnia 1854. Udzielono reskrypt ministeryalny z dnia 31. Lipca r. b., na mocy którego dotychczasowy intermistyczny naucz. gimn. *Laskowski* stałą posadę 6. etatowego naucz. gimn. otrzymał.
- 14) Z dnia 9. Września 1854. Udzielono, że wysokie ministeryum nauczycielom instytutu z funduszów centralnych wspomóżkę w kwocie 340 tal. udzieliło.
- 15) Z dnia 19. Września 1854. Udzielono rozporządzenie ministeryalne z dnia 29. Sierpnia, na mocy którego naucz. techn. *Schön* stałą uzyskał posadę.

III. Kronika Gimnazjum.

Nowy rok szkolny rozpoczął się dnia 13. Października. Nabożeństwo i obrzęd szkolny na obchód urodzin Najjaśn. Pana odbył się dnia 15. Października. Z powodu tego miał mowę etatowy naucz. gimn. *Szule*.

Mit dem Beginn des Schuljahres trat der Candidat des höheren Schulamts Dr. *Wituski* sein Probejahr an. — Zu Ostern c. wurde der Gymnasiallehrer Dr. *Gruszczynski* an die hiesige städtische Realschule als Oberlehrer und der Lehrer *Palnowski* nach Gnesen als Rector der dortigen Stadtschule berufen. Wir verloren an ihnen gewissenhafte, fleissige, mit recht sichtbarem Erfolge unterrichtende Lehrer, die bei uns immer in gutem Andenken bleiben werden. — Dagegen wurde gleichzeitig der interimistische Gymnasiallehrer v. *Przyborowski* vom Gymnasium zu Trzemeszno an das Marien-Gymnasium versetzt und der Candidat des höheren Schulamts Dr. v. *Wawrowski* der Anstalt zur Ableistung seines Probejahrs überwiesen.

Der Unterricht erlitt durch nicht selten vorkommende kürzere und längere Krankheiten eines grossen Theils der Lehrer, besonders im Winter, leider manche Störungen. Der Oberlehrer *Schweminski* erhielt Behufs Herstellung seiner Gesundheit einen $\frac{3}{4}$ -jährigen Urlaub, von Neujahr bis Michaeli c., und der Director, Behufs eines abermaligen Besuches der Thermen zu Karlsbad, einen sechswöchentlichen Urlaub, von Mitte Juni bis Ende Juli, so dass die vierwöchentlichen Sommerferien in diese Zeit fielen.

IV. Statistik des Gymnasiums.

A. Lehrpersonal. Nachdem die schon im vorigen Jahre vacant gewordenen Lehrerstellen im Laufe dieses Schuljahres definitiv besetzt worden sind, besteht das Lehrer-Collegium nunmehr:

aus dem Director: Reg.- und Schulrath Prof. Dr. *Brettner*;

aus fünf etatsmässigen Oberlehrern: Prof. *Wannowski*, *Spiller*, *Czarnecki*, *Schweminski* und Dr. *Rymarkiewicz*;

aus zwei kathol. Religionslehrern: Regens *Wojciechowski* und Subregens Dr. *Cichowski*;

aus sechs etatsmässigen ordentl. Lehrern: Oberl. *Figurski*, Dr. *Steiner*, *Szule*, Dr. *Ustymowicz*, *Węclewski* und *Laskowski*;

aus dem evangel. Religionslehrer: Prediger *Schönborn*;

aus dem technischen Lehrer: *Schön*.

Ausserdem waren an der Anstalt interimistisch beschäftigt die Gymnasial-Lehrer Dr. *Gruszczynski*, *Palnowski*, v. *Przyborowski*, so wie die Candidaten Dr. *Wituski* und Dr. v. *Wawrowski*.

B. Frequenz. Die Anstalt hatte am Schlusse des vorigen Schuljahres ausser 24 Septimanern 569 Schüler, von denen 408 wieder zurückkehrten, während von den übrigen 161 der grösste Theil sich nach der hiesigen städtischen Realschule begab. Im Wintersemester traten zu jenen 408 älteren Schülern 63 neue hinzu, so dass im Winter 471 Schüler die Anstalt besuchten, und zwar in:

I.	II, a. u. b.	III, a. u. b.	IV.	V.	VI.
69	92	96	84	67	63 = 471

Davon gingen während und am Schlusse des Wintersemesters zur Universität 13, auf andere Anstalten 11, zu anderweitigen Bestimmungen 19,

zusammen.....	43
für das Sommersemester blieben.....	428

Im Sommersemester traten neu hinzu.....	16
	444

Z początkiem roku szkolnego kandydat wyższ. zawodu nauczycielskiego Dr. *Wituski* rozpoczął rok próby. Na Wielkanoc r. b. powołano naucz. gymn. Dr. *Gruszczynskiego* do tutejszej miejskiej realnej szkoły na wyższ. naucz., a naucz. *Palmowskiego* do Gniezna na rektora tamecznej szkoły miejskiej. Straciliśmy w nich sumiennych, gorliwych i z widoczną korzyścią młodzież uczących nauczycieli, których zawsze w pamięci naszej zachowamy. Równocześnie zaś przeniesiono z Trzemeszna do gimnazjum ad St. Mar. Magd. intermistrzycznego naucz. gymn. *Przyborowskiego* i przekazano kandydata wyższ. zawodu naucz. Dr. *Wawrowskiego* instytutowi, aby przy nim rok próby odbył.

Ponieważ wielka część nauczycieli raz po raz na krótszy lub dłuższy czas zapadała na zdrowiu, mianowicie zimą, przeto nauki nie małej częstokroć doznawały przerwy. Naucz. wyższ. *Schweiniński* celem poratowania zdrowia otrzymał urlop na trzy kwartały, od Nowego roku do Św. Michała r. b., a Dyrektor, aby powtórnie mógł się leczyć u wód w Karlsbadzie, sześciotygodniowy urlop, od środka Czerwca aż do końca Lipca, licząc w to czterotygodniowe wakacje, które w tym czasie przy-
padały.

IV. Statystyka Gimnazjum.

A. Nauczyciele. Po obsadzeniu w biegu b. roku szkolnego wakujących już w przeszłym roku posad nauczycielskich kollegium nauczycielskie składa się obecnie:

- z Dyrektora, radcy regencyjnego i szkolnego, Prof. Dr. *Brettner*;
- z pięciu etatowych nauczycieli wyższych: Prof. *Wannowskiego*, *Spiller*, *Czarneckiego*, *Schweinińskiego* i Dr. *Rymarkiewicza*;
- z dwóch nauczycieli religii katolickiej: księdza regensa *Wojciechowskiego* i subregensa Dr. *Cichowskiego*;
- z sześciu etatowych nauczycieli gimnaz.: naucz. wyższ. *Figurskiego*, Dr. *Steiner*, *Szulca*, Dr. *Ustymowicza*, *Węclewskiego* i *Laskowskiego*;
- z nauczyciela religii ewangelickiej: pastora *Schönborn*;
- z nauczyciela śpiewu, rysunków i kalligrafii: *Schön*.

Oprócz tego intermistrzycznie zatrudnieni byli przy gimnazjum nauczyciele gymn.: Dr. *Gruszczynski*, *Palmowski*, *Przyborowski*, tudzież kandydaci Dr. *Wituski* i Dr. *Wawrowski*.

B. Uczniowie. Przy końcu roku przeszłego liczyło gimnazjum, oprócz 24 uczniów kl. VII, 569 uczniów, z których 408 do szkół wróciło; z 161 uczniów zaś, którzy nie wrócili, większa część udała się do tutejszej miejskiej realnej szkoły. W półroczu zimowym do 408 uczniów dawniejszych przystąpiło 63 nowych, tak iż zimą uczniów 471 instytut odwiedzało, którzy w następujący sposób byli rozdzieleni:

I,	II, a. i b.	III, a. i b.	IV,	V,	VI,	
69	92	96	84	67	63	= 471

Z tych opuściło instytut w biegu i w końcu zimowego półrocza: 13, którzy na uniwersytet się udali; 11 przeszło do innych zakładów, a 19 obrało sobie inny zawód,

razem zatem.....	43
tak iż na początku letowego półrocza zostało się	428
W letowym półroczu przybyło nowych uczniów.....	16
iż było wszystkich razem.....	444

welche nach den Klassen so vertheilt waren:

I.	II, a. u. b.	III, a. u. b.	IV.	V.	VI.	
52	92	94	76	66	64	= 444

Während und jetzt am Schlusse des Sommersemesters gingen ab zur Universität 11, auf andere Anstalten 3 und zu anderweitigen Bestimmungen 16,

zusammen..... 30

so dass..... 414 Schüler

jetzt am Schlusse des Schuljahres vorhanden sind; diese waren vor der nun bereits stattgefundenen Promotion so vertheilt:

I.	II, a. u. b.	III, a. u. b.	IV.	V.	VI.	
38	91	90	71	61	63	= 414
						hierzu noch in VII..... 22
						<u>436</u>

C. Abiturienten. a) Bei der zweiten auf besondere Genehmigung des hohen Ministeriums abgehaltenen Michaelis-Prüfung 1853 erhielten von 8 Ober-Primanern folgende 7 das Zeugniß der Reife:

- 1) Joh. Dopierala aus Jurkowo, kathol..... 23 $\frac{1}{4}$ J. alt, 9 J. auf dem Gym., 2 J. in Prima,
- 2) Carl Hadasch aus Taraczewo, kathol..... 19 $\frac{3}{4}$ dito 5 dito 2 dito
- 3) Ignatz Klarowicz aus Krotoschin, kathol..... 21 dito 5 dito 2 dito
- 4) Jos. Pędziński aus Obra, Kr. Bomst, kathol. 20 dito 8 dito 2 dito
- 5) Cas. Thiel aus Posen, kathol..... 19 dito 5 dito 2 dito
- 6) Ludw. Thiel aus Posen, kathol..... 20 dito 5 dito 2 dito
- 7) Const. Wannowski aus Posen, evangel..... 18 dito 10 dito 2 dito

Theologie wollten studiren: Dopierala, Hadasch, Klarowicz und Pędziński; Jura: Cas. Thiel, Ludw. Thiel und Wannowski.

b) Bei der zu Ostern c. abgehaltenen Prüfung, von welcher 4 Ober-Primaner und 1 Extraneus zurücktraten, erhielten das Zeugniß der Reife 6 Ober-Primaner und 1 Extraneus, nämlich:

- 1) Emil Fliess aus Posen, mosaisch..... 21 J. alt, 3 $\frac{1}{2}$ J. auf dem Gym., 1 $\frac{1}{2}$ J. in Prima,
- 2) Felix Hahn aus Żnin, kathol..... 20 dito 9 $\frac{1}{2}$ dito 2 $\frac{1}{2}$ dito
- 3) Franz Iwaskiewicz aus Czempin, kathol..... 22 $\frac{1}{2}$ dito 10 $\frac{1}{2}$ dito 2 $\frac{1}{2}$ dito
- 4) Jac. Walkowiak aus Pigłowiec, kathol..... 21 $\frac{1}{2}$ dito 9 $\frac{1}{2}$ dito 2 $\frac{1}{2}$ dito
- 5) Vinc. Zaleski aus Dąbrowa, kathol..... 21 $\frac{1}{2}$ dito 8 $\frac{1}{2}$ dito 2 $\frac{1}{2}$ dito
- 6) Mich. Zbierski aus Kostrzyn, kathol..... 20 $\frac{1}{2}$ dito 9 $\frac{1}{2}$ dito 2 $\frac{1}{2}$ dito
- 7) Extraneus Emil Polcin.

Theologie wollten studiren: Iwaskiewicz, Walkowiak und Zbierski; Jura: Hahn, Zaleski und Polcin; Medizin: Fliess.

c) Endlich haben sich jetzt am Schlusse des Sommersemesters 12 Ober-Primaner und drei Extranei der Abiturienten-Prüfung unterworfen. Von den letzteren sind 2 nach Anfertigung der schriftlichen Arbeiten von der mündlichen Prüfung zurückgetreten, der dritte aber hat die Prüfung nicht bestanden; von den ersteren sind folgende 11 für reif zu den Universitäts-Studien erklärt worden:

- 1) Jac. Dolny aus Lipowka, kathol..... 21 J. alt, 8 J. auf dem Gym., 3 J. in Prima,
- 2) Jos. Grabowski aus Wronke, kathol..... 19 $\frac{1}{2}$ dito 8 dito 2 dito
- 3) Adolph Herzog aus Posen, kathol..... 18 $\frac{1}{2}$ dito 7 dito 2 dito
- 4) Franz v. Kwilecki aus Kobelnik, kathol..... 19 dito 7 dito 2 dito

którzy w następujący sposób byli rozdzieleni:

I,	II, a. i b.	III, a. i b.	IV,	V,	VI,	
52	92	94	76	66	64	= 444.

W biegu i teraz w końcu półrocza latowego udało się na uniwersytet uczniów 11, przeszło do innych zakładów 3 i obrało sobie inny zawód 16,

razem zatem 30

tak iż było uczniów 414

na końcu roku szkolnego; którzy w następujący sposób przed udzieleniem promocyi obecnie już ustanowionej byli rozdzieleni:

I,	II, a. i b.	III, a. i b.	IV,	V,	VI,	
38.	91	90	71	61	63	= 414

Oprócz tych w klasie VII. 22

czyni razem 436.

C. Abituryenci. a) Na mocy przyzwolenia ministeryalnego odbył się na św. Michał r. 1853. drugi jeszcze egzamin dojrzałości; z 8 uczniów klasy I. wyższej otrzymało 7 świadectwo dojrzałości:

- 1) Jan Dopierała z Jurkowa, kat. wyzn. miał lat $23\frac{1}{4}$, był 9 lat na gim., 2 lata w kl. I.
- 2) Karól Hadasch z Taraczewa, kat. wyzn. dito $19\frac{3}{4}$ „ 5 dito 2 dito
- 3) Ignacy Klarowicz z Krotoszyna, kat. wyzn. dito 21 „ 5 dito 2 dito
- 4) Józ. Pędziński z Obry (w Babimostsk. p.), kat. wyzn. dito 20 „ 8 dito 2 dito
- 5) Kazimierz Thiel z Poznania, kat. wyzn. dito 19 „ 5 dito 2 dito
- 6) Ludwik Thiel z Poznania, kat. wyzn. dito 20 „ 5 dito 2 dito
- 7) Konstanty Wannowski z Poznania, ewang. wyzn. dito 18 „ 10 dito 2 dito

Mieli zamiar poświęcić się teologii: Dopierała, Hadasch, Klarowicz, Pędziński; Naucze zaś prawa: Kazimierz Thiel, Ludwik Thiel, Konstanty Wannowski.

b) W skutek odbytego na Wielkanoc popisu, od którego 4 uczniów kl. I. wyż. i jeden extraneusz odstąpiło, otrzymało świadectwo dojrzałości 6 uczniów kl. I. wyższej i jeden extraneusz, mianowicie:

- 1) Emil Fliess z Poznania, starozakon. wyzn. miał lat 21, był $3\frac{1}{4}$ roku na gim., $1\frac{1}{2}$ r. w I. kl.
- 2) Feliks Hahn z Żnina, kat. wyzn. dito 20 „ $9\frac{1}{2}$ dito $2\frac{1}{2}$ dito
- 3) Franc. Iwaszkiewicz z Czempinia, kat. wyzn. dito $22\frac{1}{2}$ „ $10\frac{1}{2}$ dito $2\frac{1}{2}$ dito
- 4) Jakób Walkowiak z Pigłowic, kat. wyzn. dito $21\frac{1}{2}$ „ $9\frac{1}{2}$ dito $2\frac{1}{2}$ dito
- 5) Wincenty Zaleski z Dąbrowy, kat. wyzn. dito $21\frac{1}{2}$ „ $8\frac{1}{2}$ dito $2\frac{1}{2}$ dito
- 6) Michał Zbierski z Kostrzyna, kat. wyzn. dito $20\frac{1}{2}$ „ $9\frac{1}{2}$ dito $2\frac{1}{2}$ dito
- 7) Extraneusz, Emil Polcin.

Mieli zamiar poświęcić się teologii: Iwaszkiewicz, Walkowiak i Zbierski. Naucze prawa: Hahn, Zalewski i Polcin. Naucze lekarskiej: Fliess.

c) Wreszcie teraz przy końcu latowego półrocza zgłosiło się 12 uczniów klasy I. wyższej i 3 extraneuszów do popisu dojrzałości; z extraneuszów dwóch po egzaminie piśmiennym odstąpiło od ustnego, a trzeci go nie złożył; z uczniów zaś klasy I. następnii 11 otrzymali świadectwo dojrzałości:

- 1) Jakób Dolny z Lipówki, kat. wyzn. ma lat 21, był lat 8 na gim., 3 lata w kl. I.
- 2) Józef Grabowski z Wroniek, kat. wyzn. dito $19\frac{1}{2}$ dito 8 dito 2 dito
- 3) Adolf Herzog z Poznania, kat. wyzn. dito $18\frac{1}{2}$ dito 7 dito 2 dito
- 4) Franciszek Kwilecki z Kobelnik, kat. wyzn. dito 19 dito 7 dito 2 dito

5) Ignatz Maj aus Kosten, kathol.....	20 J. alt,	6 J. auf dem Gym.,	2 J. in Prima,
6) Eduard Maryański aus Birnbaum, kathol.....	17 $\frac{3}{4}$ dito	6 $\frac{1}{4}$ dito	2 dito
7) Carl Mizgalski aus Zirke. kathol.....	19 $\frac{3}{4}$ dito	6 dito	2 dito
8) Martin Nożewnik aus Mlynkowo, kathol.....	21 dito	8 dito	2 dito
9) Nicod. Sieg aus Naramowice, kathol.....	20 $\frac{1}{4}$ dito	10 dito	2 dito
10) Aug. Szamarzewski aus Bromberg, kathol.....	22 $\frac{1}{2}$ dito	7 $\frac{1}{2}$ dito	3 dito
11) Rom. Szule aus Schwibus, kathol.....	21 dito	11 $\frac{1}{2}$ dito	2 dito

Theologie wollen studiren: Dolny, Grabowski, Maj, Maryański, Mizgalski, Nożewnik, Sieg und Szule; Jura: Herzog, v. Kwilecki und Szamarzewski.

D. Sammlungen. 1) Die Gymnasial-Bibliothek wurde im verflossenen Schuljahre durch folgende Werke erweitert:

- a) An Geschenken, für die wir hiermit im Namen der Anstalt ehrerbietigst danken: M. Haupt: Zeitschrift für deutsches Alterthum, IX, 3.; Winckelmann: Wandkarte des preussischen Staats; Prowe: Mittheilungen aus schwedischen Archiven; Hasselbach: Codex Pomeraniae dipl. I, 5. — vom hohen Ministerium. — Dante: Die göttliche Comödie, übers. von Guseck — vom Herrn Probst Osmolski. — F. Gleim (Seydlitz): Leitfaden für den Unterricht in der Geographie; H. Förster: Die christliche Familie — von der Buchhandlung von F. Hirt in Breslau. — Gedenkbuch, enthaltend die Geschichte und Beschreibung des Friedrichs-Denkmal in Berlin, von A. Sommer — von der allgem. Landes-Vereins-Stiftung u. s. w. als Nationaldank. — Aeschyli Oresteia von Franz; Aristotelis Organon, ed. Waitz; Gödeke: 11 Bücher deutscher Dichtungen; Heyse: Ausführliches Lehrbuch der deutschen Sprache; Pausaniae descriptio Graeciae, ed. Schubart et Walz; Virgili opera, ed. Ph. Wagner — von der Buchhandlung von Hahn in Hannover. — Szkoła polska, rok 1849, 1851, 1852, 1853, I—VIII. — von der Redaktion der Szkoła polsk. — Przegląd pozn., posz. IV. 1853, pólr. I; posz. I—IV, pólr. II; posz. I—III 1854, pólr. I. — von der Redaktion des Przegląd.
- b) Durch Kauf: Die Fortsetzungen von Poggendorffs Annalen; Ersch und Gruber's Encyclopädie; Grimm's Wörterbuch; Stephan. thes. ling. graec.; Plinius, ed. Sillig; Schlosser's Weltgeschichte; Mützel's Zeitschrift; Vischer's Aesthetik; Firmenich's Völkerstimmen u. s. w.; Herrmann: Geschichte Russlands, Bd. 5.; Stenzel: Geschichte Schlesiens; Wachsmuth: Geschichte der politischen Parteiungen; Hegel: Geschichte der Städteverfassungen Italiens; Pauli: Geschichte Englands, Bd. 3.; Ranke: Französische Geschichte, Bd. 2.; Zinkeisen: Geschichte des osmanischen Reichs; Peter: Geschichte Roms; Marquardt (Becker): Römische Alterthümer; Cicero, ed. Orelli, II, 1.; Etymologicum magnum, ed. Sylburg; Dove: Farbenlehre; Burmann: Geschichte der Schöpfung; A. v. Humboldt's kleinere Schriften; Maciejowski: Piśmiennictwo polsk., tom. 3.; Lelewel: Narody na ziemiach sław. u. s. w.

2) Die Schüler-Lesebibliothek, so wie die Sammlung von Schulbüchern zum Verleihen an arme Schüler sind durch neue Anschaffungen angemessen vermehrt worden.

3) Für das physikalische Cabinet sind angeschafft worden: ein Photometer nach Bunsen, Apparate zu den Plükerschen Inductionsgesetzen, eine Growe'sche Kette, ein Maximum- und Minimum-Thermometer, ein Guttapercha-Electrophor, ein Druck-Telegraph nach Morse, ein Nadel-Telegraph, ein Relais.

E. Unterstützungen. Wie in den früheren Jahren war der fünfte Theil der Schüler vom Schulgelde befreit. Sechzig Schüler aus den drei oberen Klassen, welche sich der Theologie zu widmen

5) Ignacy Maj z Kościana, kat. wyz.....	ma lat 20,	był lat 6 na gim.,	2 lata w kl. I.
6) Eduard Maryański z Międzychoda, kat. wyz....	dito 17 $\frac{3}{4}$	dito 6 $\frac{1}{4}$	dito 2 dito
7) Karól Mizgalski z Sierakowa, kat. wyz.....	dito 19 $\frac{3}{4}$	dito 6	dito 2 dito
8) Marcin Nożewnik z Mlynkowa, kat. wyz.....	dito 21	dito 8	dito 2 dito
9) Nikodem Sieg z Naramowic, kat. wyz.....	dito 20 $\frac{1}{4}$	dito 10	dito 2 dito
10) August Szamarzewski z Bydgoszczy, kat. wyz..	dito 22 $\frac{1}{2}$	dito 7 $\frac{1}{2}$	dito 3 dito
11) Roman Szulc z Schwibus, kat. wyz.....	dito 21	dito 11 $\frac{1}{2}$	dito 2 dito

Mają zamiar poświęcić się teologii: Dolny, Grabowski, Maj, Maryański, Mizgalski; Nożewnik, Sieg, Szulc. Nauce zaś prawa: Herzog, Kwilecki i Szamarzewski.

D. Zbiory. 1) Biblioteka gimnazjalna w minionym roku szkolnym pomnożyła się następującymi dziełami:

a) złożono w podarku, za co niniejszém w imieniu instytutu winne składamy podziękowanie: M. Haupt.: Czasopis dla starożytn. niemieck., IX, 3; Winckelmann: Karta ścienna państwa pruskiego; Prowego: Doniesien. z szwedzkich Archiw.; Hasselbacha: Codex Pomeraniae dipl. I, 5 — od Wysokiego Ministerstwa. — Dantego boska komedia, tłum. Guseck, od X. Osmolskiego. — F. Gleim (Seydlitz): Kurs nauki geograf.; H. Förstera: rodzina chrześcijańska — od księgarń. F. Hirta w Wrocławiu. — Pamiętnik, zawierający dzieje i opis pomnika Fryderykow. w Berlinie p. A. Sommer — od t. zw. Landes-Vereins-Stiftung als Nationaldank. — Aeschylu Oresteia wyd. Franz; Aristotelesu Organon, wyd. Waitz; Goedeke: 11 ksiąg niemieck. poezyi; Heyse: grammat. w język. niemieck.; Pausaniae descriptio Graeciae ed. Schubart et Walz; Virgillii opera ed. Ph. Wagner, — od księgarń Hahn w Hannoverze. — Szkoła polska, rok 1849, 1851, 1852, 1853, I—VIII. — od redakcyi Szkoły polskiej. — Przegląd poznański: posz. IV, 1853, półr. I; posz. I—IV, półr. II; posz. I—III, 1854, półr. I. — od redakcyi Przeglądu;

b) nabyto przez kupno: Ciąg dalszy: Poggendorfa roczników, Encyclop. Erscha i Grubera, Grimma słownika, Stephan. thes. ling. graec. Pliniusza wyd. Sillig; Schlossera histor. powszech., Mützella czasop., Vischera Estetyki, Firmenich. Völkerstimmen i t. d. Hermann: histor. Rosyi, tom V.; Stenzel: historia Szląska; Wachsmuth: dzieje polityczn. stronnictw; Hegla dzieje ustaw miejskich we Włoszech; Pauli: historia Anglii, 3 tomy; Ranke: francuzka histor., t. 2.; Zinkeisen: dzieje osmańsk. państwa; Peter: histor. Rzymu; Marquardt (Becker): starożytn. rzymskie; Cic. wyd. Orellego II, 1.; Etymolog. Magnum ed. Sylburg; Dove: Farbenlehre; Burmann: histor. stworzenia; A. Humboldta pomniejsze pisma; Maciejowskiego piśmiennictwo polskie, tom III; Lelewel: Narody na ziemiach słowiańskich i t. d.

2) Biblioteka uczniów, tudzież zbiór książek szkolnych, celem wypożyczania ich uboższym uczniom, stósownie nowymi zakupem powiększono.

3) Dla fizykalnego gabinetu zakupiono: Światłomierz według Bunsena, przyrząd Plükera do sprawdzania praw indukcyjn.; stós Growego, termometr differencyalny; elektrofor z guttaperk.; telegraf naciskowy według Morsego; telegraf o igłach, przyrząd do wzmocnienia strumienia elektrycznego przy telegrafie.

E. Wsparcia. Jak dawniej, tak i w tym roku piąta część uczniów od opłaty szkolnej była uwolniona. Szeszćdziesięciu uczniów z trzech wyższych klass, którzy zamiar mają poświęcić się teo-

beabsichtigen, fanden in dem mit dem Marien-Gymnasium verbundenen Alumnate freie Aufnahme, so wie in dem v. Szóldrski'schen Alumnate 11 Schüler; das v. Lubrański'sche Convict gewährte ebenfalls 11 Schülern freien Unterhalt; die Gesellschaft zur Unterstützung der studirenden Jugend endlich zahlte für mehrere Schüler das Schulgeld und unterstützte sie ausserdem durch Beköstigung, Kleider und Bücher.

V. Ordnung der öffentlichen Prüfung.

Donnerstag den 28. September.

SEXTA von 8—9 Uhr. Religion: Dr. *Cichowski*. — Latein: v. *Przyborowski*.

Hierauf Vorträge der Sextaner:

Nowacki, Martin: Der gute Reiche, von Lossius.

Barcikowski, Roman: Wygnaniec, von Niemcewicz.

QUINTA von 9—10 Uhr. Rechnen: Dr. *Ustymowicz*. — Latein: *Laskowski*.

Hierauf Vorträge der Quintaner:

Pławiński, Julian: Die seltsamen Menschen, von Lichtwer.

Eitner, Anton: Brzoza Gryżyńska, von Morawski.

QUARTA von 10—11 Uhr. Religion: Dr. *Cichowski*. — Latein: *Szulc*. — Geschichte: Dr. v. *Wawrowski*.

Hierauf Vorträge der Quartaner:

Trampezyński, Stanislaus: Kolumbus, von Louise Brachmann.

Jaróchowski, Stanislaus: Pożegnanie, Ballade von J. N. Jaskowski.

Nach der Prüfung jeder der drei unteren Klassen wird der Director die Prämien vertheilen und die Namen der nach der höheren Klasse versetzten Schüler verlesen; darauf findet im Klassenzimmer die Austheilung der Zeugnisse durch den betreffenden Ordinarius statt.

TERTIA A. und B. von 11—12 $\frac{1}{2}$ Uhr. A. Griechisch: *Węcławski*. — Mathematik: Dr. *Wituski*.

B. Latein: *Figurski*. — Naturgeschichte: Dr. *Ustymowicz*.

Hierauf Vorträge der Tertianer:

Spielvogel, Bernhard, aus Tertia A.: Der Glockenguss zu Breslau, von Müller.

Żółtowski, Mécisław, aus Tertia B.: „Tatry“ wyjątek z „Listów z Krakowa“, von Kremer.

SECUNDA A. und B. von 3—4 $\frac{1}{4}$ Uhr. A. und B. Religion: *Wojciechowski*. — Mathematik: *Spiller*.

A. Französisch: Dr. *Rymarkiewicz*. — B. Latein: Dr. *Steiner*.

Hierauf Vorträge der Secundaner:

Schultz, Johann, aus Sec. A. mit Dominik, Leo, aus Sec. B.: Dialog aus Egmont.

Zakrzewski, Wladislaus: „Le chêne“, von Victor Hugo.

PRIMA von 4 $\frac{1}{4}$ —5 $\frac{1}{4}$ Uhr. Griechisch: *Wannowski*. — Mathematik: *Director*. — Geschichte: *Czarnecki*.

Freitag den 29. September

beginnt um 9 Uhr Vormittags die Schlussfeierlichkeit, welche in folgender Ordnung stattfinden wird:

1) Gesang.

2) Lateinische Rede des Abiturienten Ignatz Maj: *Juvenis progressus in litteris facturus modestia carere non debet.*

logii, miało w połączonym z gimnazjum ad St. Mar. Magd. alumnacie bezpłatne pomieszczenie, tudzież jedenastu w Szóldrskich konwikcie. Konwikt Lubrańskich podobnie jedenastu uczniów bezpłatnie utrzymywał; a towarzystwo pomocy naukowej za kilku uczniów dosyłało opłatę szkolną, placąc nadto za ich stół, stancję i książki.

V. Porządek popisu publicznego.

W Czwartek, dnia 28. Września.

KLASSA VI. od 8—9. Religia: Dr. *Cichowski*. — Język łaciński: *Przybrowski*.

Początek deklamować będą uczniowie klasy VI.:

Nowacki Marcin: Der gute Reiche, Lossiusza.

Barcikowski Roman: Wygnaniec, Niemcewicza.

KLASSA V. od 9—10. Rachunki: Dr. *Ustymowicz*. — Język łaciński: *Laskowski*.

Początek deklamować będą uczniowie klasy V.:

Pławiński Julian: Die seltsamen Menschen, Lichtwera.

Eitner Antoni: Brzoza Gryżyńska, Morawskiego.

KLASSA IV. od 10—11. Religia: Dr. *Cichowski*. — Język łaciński: *Szulc*. — Historia: Dr. *Wawrowski*.

Początek deklamować będą uczniowie klasy IV.:

Trampczyński Stanisław: Kolumbus, Ludwiki Brachmann.

Jaróchowski Stanisław: Pożegnanie: ballada J. N. Jaskowskiego.

Po odbytych popisach każdej z trzech niższych klas *Dyrektor* rozda nagrody i odczyta nazwiska uczniów do wyższej klasy przesadzonych; początek w klasach Ordynaryusze uczniom wręczą świadectwa.

KLASSA III, A. i B. od 11—12¹. A. Grecki język: *Węclewski*. — Matematyka: Dr. *Wituski*.

B. Język łaciński: *Figurski*. — Hist. naturalna: Dr. *Ustymowicz*.

Początek deklamować będą uczniowie klasy III.:

Spielvogel Bernhard: Der Glockenguss zu Breslau, Müllera.

Żółtowski Mściśław: „Tatry“, wyjątek z „listów z Krakowa“ Kremera.

KLASSA II, A. i B. od 3—4¹. A. i B. Religia: *Wojciechowski*. — Matematyka: *Spiller*.

A. Franc. język: Dr. *Rymarkiewicz*. — B. Język łac.: Dr. *Steiner*.

Początek deklamować będą uczniowie klasy II.:

Jan Szulc z II A. i Dominik Leon z II B.: dyalog z trajedyi: Egmont.

Zakrzewski Władysław: Le chêne Wiktora Hugo.

KLASSA I. od 4¹—5¹. Język grecki: *Wannowski*. — Matematyka: *Dyrektor*. — Historia powszechna: *Czarnecki*.

W Piątek, dnia 29. Września

poczyna się o godzinie 9tej rano uroczystość zakończenia roku szkolnego, która się w następującym porządku odbędzie:

- 1) Śpiew.
- 2) Mowa łacińska abiturienta Maja Ignacego: *Juvenis progressus in litteris facturus modestia carere non debet.*

- 3) Deutsche Rede des Abiturienten Roman Szulc: Schlussverse in der Braut von Messina:
Das Leben ist der Güter höchstes nicht,
Der Uebel grösstes aber ist die Schuld.
 - 4) Polnische Rede des Abiturienten Eduard Maryański: „O zasługach Stanisława Konarskiego.“ Er nimmt zugleich Abschied.
 - 5) Beethoven's Overture aus dem Trauerspiel „Coriolan“, gespielt von den Abiturienten Herzog und v. Kwilecki.
 - 6) Vertheilung der Prämien und Bekanntmachung der Promotion in den drei oberen Klassen, so wie Entlassung der Abiturienten durch den *Director*.
 - 7) Gesang.
- Nach der Feierlichkeit werden den Schülern der drei oberen Klassen von den Herren Ordinarien die Zeugnisse eingehändigt werden.

Zur Beachtung in Bezug auf das künftige Schuljahr.

Mittwoch den 11. October: Anmeldung der neuen Schüler, welche einen Taufschein, einen Impfschein und ein Zeugniß über den zuletzt erhaltenen Unterricht vorlegen müssen. — Donnerstag den 12. October: Prüfung der neuen Schüler. — Freitag den 13. October: Eröffnung des neuen Schuljahres mit Gottesdienst um 9 Uhr in der Pfarrkirche.

Besonderer Aufmerksamkeit werden Aeltern und Vormündern folgende drei Bestimmungen empfohlen:

- 1) Knaben, welche das 12. Jahr vollendet haben, werden nach Sexta nicht mehr angenommen, eben so wenig Knaben bei vollendetem 13. Jahre nach Quinta und mit vollendetem 14. Jahre nach Quarta.
- 2) Von einem nach Sexta aufzunehmenden Knaben werden besonders folgende Kenntnisse mit Strenge gefordert: Bekanntschaft mit den Lehren des Elementar-Katechismus; geläufiges und logisch-richtiges Lesen in polnischer, so wie geläufiges und wenigstens mechanisch-richtiges Lesen in deutscher Druckschrift; Vermeidung grober orthographischer Fehler beim Dictiren in deutscher, besonders aber in polnischer Sprache; Geläufigkeit in den vier Species mit unbenannten Zahlen.
- 3) Von denjenigen gegenwärtigen Schülern, welche beim Beginn des neuen Schuljahres, also den 13. October, sich nicht in ihren Klassen eingefunden haben, wird, wenn sie ihre spätere, durch wichtige Gründe veranlasste Zurückkunft nicht vorher dem Director angezeigt haben, angenommen, dass sie die Anstalt verlassen haben. Eine spätere Annahme derselben könnte nur dann erfolgen, wenn die für jede Klasse bestimmte feste Zahl von Schülern durch die neu aufgenommenen noch nicht erreicht wäre.

Dr. Brettner,

Director.

- 3) Mowa niemiecka abiturienta Romana Szulca: O dwuwierszu Szyllera w Oblubienicy Messeńskiej:
Das Leben ist der Güter höchstes nicht,
Der Uebel grösstes aber ist die Schuld.
- 4) Mowa polska abiturienta Maryańskiego Edwarda: „O zasługach Stanisława Konarskiego.“ Pożegna się zarazem.
- 5) Beethovena Uwertura do tragedyi: Koryolan, wykonana od abiturientów Herzoga i Kwileckiego.
- 6) Rozdzielenie nagród i ogłoszenie promocyi w trzech wyższych klassach, jako téż pożegnanie abiturientów przez *Dyrektora*.
- 7) Śpiew.

Po zakończeniu uroczystości panowie ordynaryusze wręczą uczniom klass wyższych świadectwa.

Uwiedomienie dotyczące przyszedłego roku szkolnego.

W Środę dnia 11. Października: Zgłoszą się do zapisu nowi uczniowie, którzy winni mieć z sobą metrykę, świadectwo szczepionéj ospy i zaświadczenie z nauk w ostatnim czasie pobieranych. — W Czwartek dnia 12. Października: Egzamin nowych uczniów. — W Piątek dnia 13. Października: Rozpoczęcie nowego roku szkolnego nabożeństwem o godzinie 9. z rana w kościele pojezuickim.

Szczególniej zwraca się uwagę rodziców i opiekunów na następne rozporządzenia:

- 1) Chłopcy mający lat 12 do klasy VI., mający lat 13 do klasy V., a mający 14 lat do klasy IV. nie będą przyjęci.
- 2) Od chłopca, który chce być przyjęty do kl. VI., żada się, aby dokładnie był obeznany z naukami elementarnego katechizmu; biegle i loicznie-dobrze czytał po polsku, jako téż biegle i przynajmniej mechanicznie-dobrze po niemiecku, aby pisał bez błędów ortograficznych po niemiecku, a mianowicie po polsku — i dokładnie umiał cztery działania z ilościami nieoznaczonemi.
- 3) Jeżeli z uczniów obecnie w instytucie będących ci, którzy przy rozpoczęciu nowego roku szkolnego, t. j. 13. Października, do klass swych nie powrócą, o powodach opóźnienia swego uzasadnionego poprzednio Dyrektora nie zawiadomią, przyjmie się, że instytut opuścili. Później przyjęci by być mogli w takim tylko razie, gdyby ilość uczniów dla klasy każdej przeznaczona nie była jeszcze dopełniona.

Dr. Brettner,

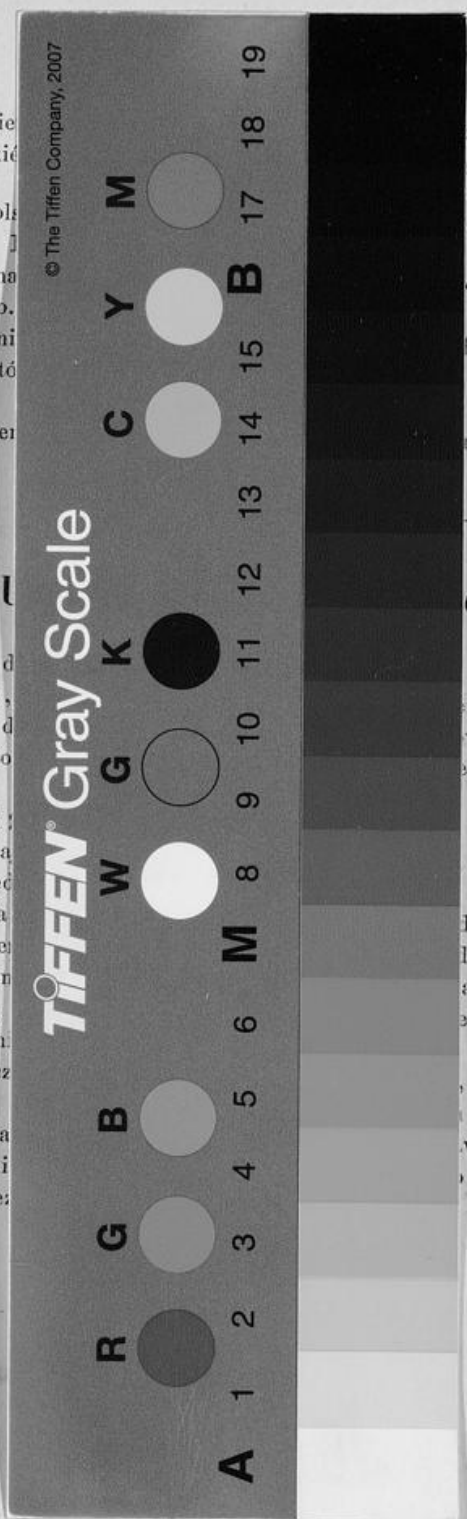
Dyrektor.

- 3) Mowa nie Messeński
- 4) Mowa polskiego.
- 5) Beethovena leckiego.
- 6) Rozdzieleni abiturjentów
- 7) Śpiew.
Po zakończeniu

W Środę d
mieć z sobą metrykę,
— W Czwartek d
Października: Ro
pojezuickim.

Szczególniej:

- 1) Chłopcy ma IV. nie bę
- 2) Od chłopca kami elem i przynajm niemiecku, oznaczonem
- 3) Jeżeli z ucz szkolnego, swego uzasa scili. Późni każdej prze

O dwuwierszu Szyllera w Oblubienicy
es nicht,
Schuld.
arda: „O zasługach Stanisława Konar-
onana od abiturjentów Herzoga i Kwi-
h wyższych klassach, jako téż pożegnanie
ęczą uczniom klass wyższych świadectwa.

o roku szkolnego.

do zapisu nowi uczniowie, którzy winni
nie z nauk w ostatnim czasie pobieranych.
wych uczniów. — W Piątek dnia 13.
eństwem o godzinie 9. z rana w kościele

na następne rozporządzenia:
do klasy V., a mający 14 lat do klasy

ła się, aby dokładnie był obeznany z nau-
lobrze czytał po polsku, jako téż biegle
aby pisał bez błędów ortograficznych po
e umiał cztery działania z ilościami nie-

, którzy przy rozpoczęciu nowego roku
nie powrócą, o powodach opóźnienia
wiadomością, przyjmie się, że instytut opu-
razie, gdyby ilość uczniów dla klasy

Dr. Brettner,
Dyrektor.

- 1) Po zakończeniu uroczystości panowie odprawili wrzeka ucznia klas, wyższych swiadectw.
- 2) Śpiew.
- 3) Odwołanie nagród i ogłoszenie pomocy w trzech wyższych klasach, jako też ogłoszenie odwołania przez Dyrektora.
- 4) Rozdziałem nagród i ogłoszenie pomocy w trzech wyższych klasach, jako też ogłoszenie odwołania przez Dyrektora.
- 5) Rozdziałem nagród i ogłoszenie pomocy w trzech wyższych klasach, jako też ogłoszenie odwołania przez Dyrektora.
- 6) Rozdziałem nagród i ogłoszenie pomocy w trzech wyższych klasach, jako też ogłoszenie odwołania przez Dyrektora.
- 7) Śpiew.
- 8) Po zakończeniu uroczystości panowie odprawili wrzeka ucznia klas, wyższych swiadectw.

Wiadomości dotyczące przyszłego roku szkolnego.

W Środę dnia 11. Października: Zgromadzenie się do zjazdu nowi uczniowie, którzy winni mieć z sobą metryki, świadectwa ukończenia szkoły i świadectwa z nauki w ostatnim czasie podległym. — W Czwartek dnia 12. Października: Rozmowa z uczniami nowymi. — W Piątek dnia 13. Października: Rozmowa z uczniami nowymi. — W Sobotę dnia 14. Października: Rozmowa z uczniami nowymi.

Strzeżenie! Zwłaszcza się uważać na następujące rozporządzenia:

- 1) Chłopcy mający lat 12 do klasy VI, mający lat 13 do klasy V, a mający lat 14 do klasy IV, nie będą przyjęci.
- 2) Od chłopca, który chce być przyjęty do kl. VI, żąda się, aby dołądził do niego karta elementarnego rachunku: jeżeli i logarytm-dobrze czytał po polsku, jako też biegła i przystępnie mechanizm-dobrze po niemiecku. Nie żąda się jednak egzaminu z przeliczeń, a mianowicie po polsku — i dołądził do niego karty elementarnego rachunku.
- 3) Jeżeli i uczniowie obecni w instytucji będących ci, którzy przy rozpoczęciu nowego roku szkolnego, t. j. 13. Października, do klas wyższych nie powrócą, o powołaniu ich do klasy wyższej pomyśleć nie będziemy. Jeżeli więc, jak dotychczas, przyjdzie się, że niektórzy uczniowie nie powrócą do szkoły, to być może, że niektórzy z nich nie będą przyjęci do klasy wyższej.

Dr. Brückner
Dyrektor